

La lescha da linguas va en vigur

La realisaziun pretenda dapli raps

DA LUCAS DEPLAZES / ANR

■ **Il cussegl federal ha mess en vigur la lescha federala da linguas ed incumbensà il Departament federal da l'intern da preparar l'ordinaziun fin il mais da zercladur 2010. La lescha federala da linguas duai promover la plurilinguitad individuala ed instituziunala da la Svizra e rinforzar la coesiun dal pajais.** En la nova lescha da linguas vegn concretisà l'artitgel 70 da la constituziun federala. Quel regla la promoziun da las linguas e stipulescha l'adiever da las linguas uffizialas sco suonda: «Las linguas uffizialas da la confederaziun èn il tudestg, il franzos ed il talian. En il contact cun persunas da lingua retoromantscha è il retoromantsch lingua uffiziala da la confederaziun». Ina lescha latiers mancava. Cumbain ch'il cussegl federal aveva previs avant entgins onns d'elavurar ina lescha da linguas naziunala ha el stitgà en ses plan da legislatura questa finamira pervi dals custs da var 20 milliuns francs l'onn. Sin quai ha il parlament sez – sco istanza legislativa – prendì l'iniziativa e formulà ina lescha.

Ilis elements principals

La nova lescha ha per mira da rinforzar la plurilinguitad individuala ed instituziunala e da rinforzar il spiert da cuminanza. La confederaziun sustegna il barat per la furmaziun linguistica da scolars e da scolasts da tut ils levels. La confederaziun sustegna ils chantuns plurilingvs tar l'adempliment da lur incumbensas spezialas. Ella sustegna mesiras dals chantuns Grischun e Tessin per mantegnair e promover la lingua e la cultura retoromantscha e taliana. Plinavant sustegna la confederaziun in center scientific da cumpetenzza per la coordinaziun, per l'introducziun e realisaziun da la perscrutaziun en il sector da l'applicaziun da las linguas. La lescha vertenta da l'onn 1995 davart la promoziun dal retoromantsch e dal talian è integrada en la nova lescha. Cun metter en vigur la lescha federala da linguas cuntanschan las stentas pratigadas dapi onns ina muntada naziunala, scriva il cussegl federal en sia comunicaziun a la medias.

La Svizra romanda e taliana fa pretensiuns

Las enconuschientschas d'ina segunda

lingua naziunala en la Svizra romanda sajan sa sminuidas remartgablamain tar las generaziuns giuvnas, deplorescha cusseglier naziunal *Christian Levrat*, (pss/FR). Senza sia intervenziun na dessi nagina lescha da linguas. Il cussegl federal aveva stritgà l'idea d'ina lescha da linguas pervi dals custs da var 18 milliuns francs, punctuescha Levrat. Cun sia moziun ha el incaricà il parlament da formular ina lescha da linguas. Ussa ston vegnir instradadas las mesiras che la lescha pretenda per promover la plurilinguitad da noss pajais. Impurtant èn barats organisads per scolars e students tranter las diversas regiuns linguisticas. Dapli atenziun ston ins dar a l'instrucziun linguistica. Quella succedia anc tenor las metodos dal Congo. En quest senn pretenda Levrat in sustegn finanziel e spera sin la cussegliaziun da l'institut per il plurilinguisssem a Friburg.

Il talian n'exista betg a Berna

Cussegliera naziunala *Chiara Simoneschi-Cortesi* (pcd/TI) ha constatà ch'il talian n'exista betg en l'administraziun a Berna. Il posts da cader occupeschan

persunas da linguatg tudestg e franzos. Ella pretenda che l'administraziun respectia l'incumbensa da la lescha, uschia che mintgin possa s'exprimer en sia lingua materna, era sche quai saja cumbinà cun custs supplementars. Quai significa che leschas e messadis pon era vegnir scrits en talian e franzos e na sulettamain en tudestg sco fin uss. Quai muntia ina gronda midada da mentalitad e d'organisaziun. Concret vul quai dir, scolar ils funcziunaris e da-

ppli translatur. Simoneschi spera che cun la nova ordinaziun vegnan instradadas las mesiras necessarias per megliorar la situaziun. Cusseglier da stadi *Filippo Lombardi* (pcd/TI) pretenda dapli agid per la pressa da la Svizra taliana. La lescha da linguas saja da gronda impurtanza. Decisivs sajan dentant ils meds financials che la confederaziun metta a disposiziun. En questa dumonda saja i necessari da far dapli pressiu sin il cussegl federal.

Dapli translaziuns

Sco quai che *Corina Casanova*, la chanceliera federala, è s'exprimida envers l'Agentura da novitads rumanstschas datti en l'avegnir dapli translaziuns en rumantsch. Per l'onn proxim èn previsas las translaziuns dal Cudesch civil svizzer, dal Cudesch dal dretg penal e da la lescha davart la furmaziun e l'ordinaziun latiers. Ulteriuras translaziuns succedan en collavuraziun cun la chanzlia dal chantun Grischun. La purschida da basa sin

l'internet en rumantsch è vegnida extendida e vegn cuntinuadamain actualisada. L'onn 2008 è vegni schlargià il portal da plazzas cun ina versiun rumantscha. Ultra da quai datti «checklists» sin www.che.ch en rumantsch. Areguard curs da rumantsch per il personal n'èn ni la chanzlia ni l'uffizi da personal activs. Ulteriuras mesiras vegnan elavuradas e communitgadas cura che l'ordinaziun è en vigur vid stad.